

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 68

(2000-2001)

Om lov om endringer i
aksjelovgivningen m.m.

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 20. april 2001,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmer Justisdepartementet forslag om enkelte endringer i lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven). Videre foreslås det en mindre endring i lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven), en mindre endring i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler, retting i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) og retting av en henvisning i lov 18. mai 1979 nr. 18 om fordelelse av fordringer.

Forslagene om endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven gjelder for det første reglene om utarbeidelse av åpningsbalanse i forbindelse med stiftelse og i forbindelse med omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Det foreslås i § 2-8 i de to lovene en hjemmel til å fastsette en forskrift som åpner for en metode hvor man i stedet for å utarbeide en åpningsbalanse, baserer seg på balansen pr. 31 desember i årsregnskapet med en erklæring fra revisor om at det ikke har vært underskudd i virksomheten siden den opprinnelige balansedagen. Denne metoden aksepteres av Foretaksregisteret allerede i dag. Dessuten foreslås det å utvide fristen for å utarbeide en åpningsbalanse ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap fra fire til åtte uker, jf. aksjeloven § 15-1.

I aksjeloven og allmennaksjeloven § 12-2 annet ledd første punktum foreslås det å endre henvisningen til § 8-1 første og annet ledd, slik at henvisningen til annet ledd sløyfes. Bestemmelsen gjelder egenkapitalkravet ved visse former for beslutninger om kapitalnedsetting. Henvisningen til annet ledd har skapt tolkningsproblemer i forhold til definisjonen av bundet egenkapital i § 8-1.

I allmennaksjeloven § 13-8 nr. 3 foreslås det å utvide forskriftshjemmelen i tredje punktum, slik at det i forskrift kan åpnes for begrenset revisjon av mellombalanser ved fusjon og fisjon etter allmennaksjeloven kapittel 13 og 14.

Det foreslås en forskriftshjemmel i et nytt tredje ledd i forsikringsavtaleloven § 8-2. Forslaget gir adgang til å fastsette en forskrift om saksbehandlingen og kostnadsfordelingen ved taksering i forbindelse med skadeoppgjør i forsikring. Forslaget har sammenheng med Stortingets vedtak 21. desember 1996, hvor Regjeringen ble bedt om å vurdere en uavhengig klagenemnd for vurdering av takstspørsmål ved skadeoppgjør.

I dekningsloven § 1-3 foreslås det en regel om hva som skal anses som frisdagen i tilfeller hvor skifteretten har avsagt kjennelse om å overta ansvaret for avviklingen av et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 16-14, jf. § 16-18.

Forslagene for øvrig er av teknisk art, og gjelder retting av paragrafhenvisinger mv.

2 Bakgrunnen for forslagene i proposisjonen

Ved høringsbrev 18. desember 2000 sendte Justisdepartementet på høring forslag om enkelte endringer i aksjeloven, allmennaksjeloven, forsikringsavtaleloven og dekningsloven. Høringsbrevet behandlet for det første kravet til åpningsbalanse ved stiftelse etter aksjeloven § 2-8 og allmennaksjeloven § 2-8 og ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap etter aksjeloven § 15-1 annet ledd annet punktum. Videre behandlet høringsbrevet et spørsmål om forståelsen av egenkapitalkravet ved kapitalnedsetting etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 12-2 annet ledd første punktum, jf. bestemmelsenes henvisning til § 8-1 annet ledd i de to lovene. Høringsbrevet tok også opp kravet til revisjon av mellombalanser ved fusjon og fisjon etter allmennaksjeloven § 13-8 nr. 3, jf. § 14-4 tredje ledd, og det ble foreslått retting av noen henvisninger i aksjeloven og allmennaksjeloven § 1-4 som er blitt innholdsløse ved senere lovendringer. Dessuten ble det foreslått en presisering i dekningsloven av hva som skal regnes som fristdagen når skifteretten overtar ansvaret for avviklingen etter aksjeloven § 16-14 og allmennaksjeloven § 16-14. Videre ble det foreslått en hjemmel i forsikringsavtaleloven for å kunne fastsette forskrifter om taksering ved skadeoppgjør i forsikring.

Høringsbrevet ble sendt til følgende adressater:

- Arbeids- og administrasjonsdepartementet
- Barne- og familiedepartementet
- Finansdepartementet
- Nærings- og handelsdepartementet
- Ankenemnda for Statens naturskadefond
- Brønnøysundregistrene
- Kredittilsynet
- Norges Bank
- Regjeringsadvokaten
- Riksrevisjonen
- Statistisk sentralbyrå
- ØKOKRIM
- Akademikerne
- Akademikernes Fellesorganisasjon
- Aksje- og obligasjonsfondenes Forening
- Aksjesparerforeningen i Norge
- Arbeidsgiverforeningen for Skip og Offshorefartøyer
- Den Norske Advokatforening
- Den norske Revisorforening
- Det norske Veritas
- Finansnæringens Hovedorganisasjon
- Forbrukerombudet
- Forbrukerrådet
- Forsikringsklagekontoret
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- Kommunenes Sentralforbund
- Landsorganisasjonen i Norge
- Maskinentreprenørenes Forbund
- Norges Autoriserte Regnskapsføreres forening

- Norges Fondsmeglerforbund
- Norges Forsikringsforbund
- Norges Juristforbund
- Norges Kreditorforbund
- Norges Lastebileier-Forbund
- Norges Rederiforbund
- Norske Finansanalytikerens Forening
- Norske Finansmegleres Forening
- Norske Forsikringsmegleres Forening
- Norske Inkassobyråers Forening
- Norske Regnskapsøkonomers forening
- Norske Sivilingeniørers Forening
- Norske Siviløkonomers Forening
- Norsk Investorforum
- Norsk Naturskadepool
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Oslo Børs
- Revisorrådet
- Sparebankforeningen i Norge
- Verdipapirsentralen
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Høringsfristen ble satt til 5. februar 2001. Følgende instanser avga realitetsuttalelse:

- Finansdepartementet
- Brønnøysundregistrene
- Kredittilsynet
- Statistisk sentralbyrå
- ØKOKRIM
- Den norske Revisorforening
- Finansnæringens Hovedorganisasjon
- Forbrukerrådet
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- Norges Autoriserte Regnskapsføreres forening
- Norsk Naturskadepool
- Sparebankforeningen i Norge

Følgende instanser uttalte at de ikke hadde merknader, eller at de ikke ville avgi uttalelse om saken:

- Arbeids- og administrasjonsdepartementet
- Barne- og familiedepartementet
- Nærings- og handelsdepartementet
- Forbrukerombudet
- Norges Bank
- Regjeringsadvokaten
- Den Norske Advokatforening
- Forsikringsklagekontoret
- Kommunenes Sentralforbund
- Aksjesparerforeningen i Norge
- Landsorganisasjonen i Norge
- Maskinentreprenørenes Forbund
- Norges Fondsmeglerforbund

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon og Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening uttaler generelt at de støtter forslagene i høringsbrevet. *Brønnøysundregistrene* uttaler at de fullt ut støtter forslagene om endringene i aksjeloven og allmennaksjeloven.

3 Kravet til åpningsbalanse ved stiftelse etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 2-8 og ved omdanning etter aksjeloven § 15-1 annet ledd annet punktum

3.1 Gjeldende rett

Ved stiftelse av et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap skal det utarbeides en del dokumentasjon. Det følger av aksjeloven § 2-1 og allmennaksjeloven § 2-1 at stifterne skal utarbeide et stiftelsesdokument som skal inneholde selskapets vedtekter (jf. § 2-2) og bestemmelser som nevnt i § 2-3. Andre krav til stiftelsesdokumentet og vedlegg til stiftelsesdokumentet følger av §§ 2-4 til 2-6 i de to lovene. Aksjeloven § 2-8 og allmennaksjeloven § 2-8 bestemmer i første ledd at stifterne skal utarbeide en åpningsbalanse for selskapet, som skal vedlegges stiftelsesdokumentet. Av annet ledd første og annet punktum i de to bestemmelsene følger det at åpningsbalansen skal settes opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser, og at en registrert eller statsautorisert revisor skal avgi erklæring om at balansen er utarbeidet i samsvar med disse reglene. Annet ledd tredje punktum bestemmer at åpningsbalansen med revisors erklæring tidligst skal være datert fire uker før undertegningen av stiftelsesdokumentet, jf. § 2-9.

Aksjeloven § 15-1 gjelder omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Vedtak om omdanning treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring, jf. første ledd. Etter annet ledd første punktum skal selskapet ved omdanningen ha en egenkapital som minst svarer til den aksjekapitalen selskapet skal ha som allmennaksjeselskap. Også ved omdanning til allmennaksjeselskap skal det utarbeides en åpningsbalanse for selskapet, jf. § 15-1 annet ledd annet punktum, som gir allmennaksjeloven § 2-8 tilsvarende anvendelse. I denne sammenhengen innebærer fristen i § 2-8 annet ledd tredje punktum at åpningsbalansen ikke kan være eldre enn fire uker på tidspunktet for generalforsamlingens beslutning.

3.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det reist spørsmål om det bør foretas visse endringer i reglene om åpningsbalanser - fordi det er hevdet at fristene i praksis har vist seg å være for knappe. Det heter i høringsbrevet:

«Bestemmelsen om at åpningsbalansen ikke kan være eldre enn fire uker på tidspunktet for undertegningen av stiftelsesdokumentet eller - ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap - på tidspunktet for generalforsamlingen, har vist seg å skape en del praktiske vanskeligheter. Fire uker er ofte for kort tid for å utarbeide og revidere en balanse. Dette vil først og fremst være tilfellet når balansen gjelder en igangværende virksomhet, for eksempel ved omdanning fra aksjesel-

skap til allmennaksjeselskap og ved stiftelse når en igangværende virksomhet skal skytes inn som aksjeinnskudd.

På grunn av de nevnte praktiske problemene har Foretaksregisteret akseptert en metode hvor man i stedet for å utarbeide en ny åpningsbalanse, baserer seg på balansen pr. 31. desember i årsregnskapet. Denne «åpningsbalansen» dateres både med datoen for den opprinnelige balansen og en dato som tilfredsstillende fristen i § 2-8 annet ledd tredje punktum. Revisor avgir en erklæring om at det ikke har vært underskudd i virksomheten i tidsrommet frem til den siste dateringen, og at det således er full dekning for egenkapitalen. Metoden er nærmere beskrevet i Revisjon og regnskap nr. 4/1999 s. 29-30.

Justisdepartementet kan ikke se avgjørende betenkeligheter mot denne metoden. Det vil imidlertid være en fordel om den gis en tydeligere rettslig forankring. Departementet foreslår at det i § 2-8 annet ledd nytt fjerde punktum tas inn en hjemmel for Kongen til å gi nærmere regler om kravene til åpningsbalanse, hvor det også kan gjøres unntak fra lovens § 2-8 annet ledd første til tredje punktum. Et slikt lovforslag er tatt inn i punkt 8 i høringsbrevet. I punkt 9 foreslås en forskrift som gir en regulering av adgangen til å bruke balansen i årsregnskapet som utgangspunkt for en «åpningsbalanse».

Metoden som er beskrevet ovenfor, er bare anvendelig i de tilfeller revisor kan erklære at selskapet ikke har gått med underskudd i tiden etter balansedagen for siste årsregnskap. Departementet foreslår i tillegg til den nevnte forskriften at fristen for åpningsbalansen ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap i aksjeloven § 15-1 annet ledd annet punktum, jf. allmennaksjeloven § 2-8 annet ledd tredje punktum, utvides til åtte uker. Ved omdanning vil det i praksis så godt som alltid være en igangværende virksomhet det skal utarbeides åpningsbalanse for. Det er derfor i disse tilfellene problemene med korte frister for utarbeidelse og revisjon av åpningsbalanser er størst.»

3.3 Høringsinstansenes syn

Den norske Revisorforening, Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening og Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon støtter forslaget. Brønnøysundregistrene uttaler generelt at man fullt ut støtter de foreslåtte endringene av aksjeloven og allmennaksjeloven.

Den norske Revisorforening uttaler:

«Etter vårt syn er det et klart behov for en mer praktisk løsning enn det som fremgår av gjeldende lovregler. Ved omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap kan det reises spørsmål om det er behov for regler om åpningsbalanse da de reelle hensyn til bekreftelse av dekning for aksjekapitalen i allmennaksjeselskapet blir tilfredsstillende ivare tatt gjennom redegjørelsen. Forslaget til endring av bestemmelsen om åpningsbalanse og det tilhørende forslag til forskrift gir imidlertid frister som er praktiserbare og vil innebære en tilfredsstillende forenkling for de selskaper som ikke går med tap. Vi støtter derfor forslaget til endring.»

Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening uttaler:

«Spesielt kan fremheves at vi ser det som positivt at omdanningsprosessen fra AS til ASA vil bli gjort praktisk enklere gjennom å akseptere balansen pr 31.12 som selskapets «åpningsbalanse», slik at det ikke

lengre vil være nødvendig med å forestå utarbeidelse av en revidert balanse - som maksimalt må være datert fire uker forut for generalforsamlingstidspunktet, jf någjeldende bestemmelse i asl og allmasl § 2-8. NARF vil her få bemerke at denne regel også har blitt akseptert av registreringsmyndighetene gjennom lang og vel innarbeidet praksis for hva angår omdanninger generelt, f eks fra ANS til AS.»

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon uttaler generelt at de slutter seg til uttalelsene til Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening

I høringsuttalelsen fra *Økokrim* heter det at man er «enig i Justisdepartementets vurdering når det gjelder behovet for å finne praktikable løsninger mht. utarbeidelse av revidert regnskap i forbindelse med omdannelsestilfellene.» *Økokrim* påpeker imidlertid at det ved utformingen av § 2-8 annet ledd fjerde punktum og forskriften må skilles mellom tilfeller hvor man regnskapsmessig skal bruke transaksjonsprinsippet, og tilfeller hvor man regnskapsmessig skal legge til grunn et kontinuitetsprinsipp.

Noen av høringsinstansene uttaler seg om den nærmere utformingen av forskriftsutkastet. Disse uttalelsene omtales ikke her.

3.4 Departementets vurdering

Departementet går inn for å endre aksjeloven § 2-8 annet ledd, § 15-1 annet ledd annet punktum og allmennaksjeloven § 2-8 annet ledd slik det er foreslått i høringsbrevet. Departementet viser til den støtten forslaget har fått under høringen, og at det ikke har vært noen av høringsinstansene som har gått imot.

Når det gjelder *Økokrim*s uttalelse til den foreslåtte endringen av aksjeloven og allmennaksjeloven § 2-8 annet ledd om at det må skilles mellom tilfeller hvor man regnskapsmessig skal bruke transaksjonsprinsippet og tilfeller hvor man regnskapsmessig skal legge til grunn et kontinuitetsprinsipp, vil departementet bemerke at dette har relevans for utformingen av forskriften, men det skulle ikke være av betydning for utformingen av de foreslåtte lovendringene.

4 Egenkapitalkravet ved kapitalnedsetting etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 12-2 annet ledd første punktum - henvisningen til § 8-1 annet ledd

4.1 Gjeldende rett

Etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 12-1 første ledd kan en beslutning om kapitalnedsetting blant annet gå ut på at nedsettingsbeløpet skal brukes til utdeling til aksjeeierne eller sletting av selskapets egne aksjer etter kapittel 9 (annet punktum nr. 2) og til avsetning til fond som skal brukes etter generalforsamlingens beslutning (annet punktum nr. 3). § 12-2 annet ledd i de to lovene stiller krav til selskapets egenkapital ved slike beslutninger om kapitalnedsetting. § 12-2 annet ledd første punktum bestemmer at en beslutning om kapitalnedsetting som nevnt i § 12-1 første ledd nr. 2 og 3, ikke kan gjelde et større beløp enn at det etter nedsettingen er full dekning for selskapets bundne egenkapital. Bestemmelsene viser til § 8-1 første og annet ledd, som gir en regulering av bundet og fri egenkapital i forbindelse med utdeling av utbytte, jf. § 8-1 tredje ledd.

4.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det foreslått å endre henvisningen i § 12-2 annet ledd første punktum til § 8-1. Forslaget gikk ut på å sløyfe henvisningen til bestemmelsens annet ledd, mens henvisningen til første ledd skulle bli stående. Dette er begrunnet slik i høringsbrevet:

«At det ved kapitalnedsetting etter § 12-1 første ledd nr. 2 og 3 er et krav at det må være dekning for den bundne egenkapitalen, er i samsvar med det alminnelige selskapsrettslige prinsipp om at det bare er selskapets frie egenkapital som kan benyttes til utdeling til aksjeeierne.

Henvisningen til § 8-1 første ledd innebærer blant annet at det etter nedsettingen må være dekning for bundne fonds, og skulle ikke reise særlige tolkningsproblemer.

Henvisningen til § 8-1 annet ledd er mer problematisk. § 8-1 annet ledd i de to lovene lyder:

«Selskapet kan ikke utdele utbytte dersom egenkapitalen etter balansen er mindre enn ti prosent av balansesummen, uten å følge en fremgangsmåte som fastsatt i §§ 12-4 og 12-6 for nedsetting av aksjekapitalen.»

Umiddelbart kunne det virke nærliggende å lese § 12-2 annet ledd første punktum, jf. § 8-1 annet ledd, slik at det ikke kan besluttes kapitalnedsetting etter § 12-1 første ledd nr. 2 og 3 dersom egenkapitalen etter balansen vil være mindre enn ti prosent av balansesummen etter nedsettingen. Problemet er imidlertid forbeholdet i § 8-1 annet ledd om at utdeling likevel kan foretas dersom man følger fremgangsmåten med kreditorvarsel i §§ 12-4 og 12-6. Ved kapitalnedsetting etter § 12-1 første ledd nr. 2 og 3 vil det alltid, og uavhengig av ti prosent-regelen i § 12-2 annet ledd første punktum, jf. § 8-1 annet ledd, foretas kreditor-

varsel etter de nevnte bestemmelsene. Henvisningen til § 8-1 annet ledd kan dermed forstås på to måter: En tolkningsmulighet er at siden fremgangsmåten i §§ 12-4 og 12-6 blir fulgt, kan man - slik det står i loven - se bort fra kravet om at egenkapitalen ikke må være mindre enn ti prosent av balansesummen. Alternativet er å forstå henvisningen slik at kravet om ti prosent gjelder selv om man følger fremgangsmåten i §§ 12-4 og 12-6. Begrunnelsen for en slik tolkning vil være at henvisningen til § 8-1 annet ledd ellers ville være meningsløs, og at det er naturlig å legge til grunn at lovgiverne har ment noe med å ta inn en henvisning til § 8-1 annet ledd.

Justisdepartementet antar at § 12-2 annet ledd første punktum må forstås på den førstnevnte måten, og legger til grunn at henvisningen til § 8-1 annet ledd skyldes en inkurie. Det er ingen reelle hensyn som skulle tilsi at det bør gjelde strengere krav ved utdeling i forbindelse med kapitalnedsetting enn ved utdeling av utbytte. Departementet mener etter dette at henvisningen i § 12-2 annet ledd første punktum til § 8-1 annet ledd bør sløyfes, og foreslår en slik endring av § 8-1 i punkt 8.»

4.3 Høringsinstansenes syn

Økokrim og *Den norske Revisorforening* støtter den foreslåtte endringen av aksjeloven og allmennaksjeloven § 12-2 annet ledd første punktum. Det samme gjør *Brønnøysundregistrene*, som uttaler generelt at man fullt ut støtter de foreslåtte endringene av aksjeloven og allmennaksjeloven.

Den norske Revisorforening uttaler:

«Vi ser ingen reelle hensyn til at kravet om 10% egenkapitalandel skal opprettholdes når det først utstedes kreditorvarsel, og vi støtter derfor forslaget til endring. Dette vil bidra til å fjerne en vesentlig usikkerhet som har foreligget hittil knyttet til kapitalnedsettelse og fisjon. Vi forstår forøvrig kommentarene i høringsforslaget slik at dekning for bunden egenkapital innebærer det samme som at fri egenkapital er minst null slik at det må være dekning for poster som utsatt skattefordel, lån til aksjonær, goodwill mv. En direkte presisering av dette ville etter vårt syn være hensiktsmessig.»

4.4 Departementets vurdering

Departementet foreslår å endre henvisningen i aksjeloven og allmennaksjeloven § 12-2 annet ledd første punktum, slik at bestemmelsene henviser bare til første ledd i § 8-1, og ikke også til annet ledd. Dette er i samsvar med forslaget i høringsbrevet, som ingen av høringsinstansene har hatt innvendinger mot.

Den norske Revisorforening ber i høringsuttalelsen om en presisering om at kravet om dekning av bundet egenkapital i § 12-2 annet ledd første punktum innebærer at selskapet må ha fri egenkapital, det vil si at egenkapitalen må dekke også postene i § 8-1 første ledd nr. 2 og 3 (i motsetning til den regnskapsmessige posten «annen egenkapital»). Departementet mener det følger direkte av henvisningen i § 12-1 annet ledd første punktum til § 8-1 første ledd at det må gjøres slike fradrag i posten annen egenkapital, og ser ikke grunn til noen ytterligere presisering i lovteksten av dette.

5 Revisjon av mellombalanser ved fusjon og fisjon etter allmennaksjeloven § 13-8 nr. 3, jf. § 14-4 tredje ledd

5.1 Gjeldende rett

Ved fusjon etter allmennaksjeloven kapittel 13 skal det utarbeides en felles fusjonsplan for de selskapene som skal fusjonere, jf. § 13-3 første ledd. §§ 13-6 og 13-7 stiller krav om hva fusjonsplanen skal inneholde. Etter § 13-8 skal visse dokumenter følge som vedlegg til fusjonsplanen, og nr. 3 i denne bestemmelsen krever at fusjonsplanen skal vedlegges mellombalanser for de deltakende selskapene.

Bestemmelsen lyder:

«Som vedlegg til fusjonsplanen skal følge:

3. mellombalanser for de deltakende selskaper, dersom planen undertegnes mer enn seks måneder etter utløpet av det seneste regnskapsåret. Mellombalansene skal være utarbeidet og revidert etter reglene for årsregnskap, og balansedagene må ikke ligge lenger tilbake i tid enn tre måneder før dagen for undertegningen av planen. Kongen kan ved forskrift fastsette unntak og gi nærmere regler om kravet til mellombalanser.»

Hjemmelen til å fastsette forskrift er i kgl. res. 17. juli 1998 nr. 619 delegert til Finansdepartementet.

Ved fisjon etter allmennaksjeloven kapittel 14 gjelder de samme reglene om mellombalanser som ved fusjon, jf. § 14-4 tredje ledd, som gir § 13-8 tilsvarende anvendelse.

§ 13-8 nr. 3, jf. § 14-4 tredje ledd, må forstås slik at det skal foretas en ordinær revisjon av mellombalansene. Lovteksten tillater ikke at det foretas en såkalt begrenset revisjon.

5.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det foreslått en utvidelse av forskriftshjemmelen i tredje punktum, slik at det kan fastsettes i forskrift at det er adgang til såkalt begrenset revisjon av mellombalanser. Det uttales i høringsbrevet:

«Etter gjeldende revisjonsstandard innebærer en begrenset revisjon en noe mindre omfattende gjennomgang av regnskapet enn ved en ordinær revisjon. En begrenset revisjon vil dermed være mindre tids- og kostnadskrevende enn en ordinær revisjon. De knappe tidsfristene som ofte gjelder ved fusjoner og fisjoner kan tale for at man tillater begrenset revisjon av mellombalanser etter de nevnte reglene.

Finansdepartementet har i brev 7. mars 2000 (snr. 99/5031) til Jus-
tisdepartementet tatt opp spørsmålet om å fastsette en forskrift som generelt tillater begrenset revisjon av mellombalanser. Bakgrunnen

for henvendelsen var et brev fra Den norske Revisorforening (brev 11. oktober 1999), der det ble gitt uttrykk for at det burde være tilstrekkelig med begrenset revisjon av mellombalanser.

I Justisdepartementets svarbrev til Finansdepartementet 11. april 2000 (snr. 00/4601 E) la Justisdepartementet imidlertid til grunn at § 13-8 nr. 3 siste punktum neppe ga hjemmel til å fastsette en så vid unntaksbestemmelse, siden en slik forskriftsbestemmelse ville innebære at man gjorde et fullstendig unntak fra kravet i annet punktum om at mellombalansene skal være revidert etter reglene for årsregnskap.

Dersom man generelt skal åpne for begrenset revisjon av mellombalanser, må dette etter Justisdepartementets syn skje ved en lovendring. I punkt 8 foreslås det en endring av den gjeldende forskriftshjemmelen, slik at kravet om revisjon fullt ut reguleres av forskriften.

Vi ber om høringsinstansenes syn på behovet for en endring, og om man anser begrenset revisjon for å være tilstrekkelig ut fra hensynet bak reglene om mellombalanser.»

5.3 Høringsinstansenes syn

Forslaget støttes av *Finansdepartementet* og *Den norske Revisorforening* og dessuten av *Brønnøysundregistrene*, som uttaler generelt at man fullt ut støtter de foreslåtte endringene av aksjeloven og allmennaksjeloven. Videre uttaler *Kredittilsynet* at man anser begrenset revisjon av mellombalanser ved fusjon og fisjon som tilstrekkelig.

Finansdepartementet uttaler:

«Dersom Justisdepartementets forslag vedtas av Stortinget, vil Finansdepartementet vurdere en forskrift i medhold av allmennaksjeloven § 13-8 nr. 3 som åpner for begrenset revisjon av mellombalanser. En begrenset revisjon er mindre tids- og kostnadskrevende enn en ordinær revisjon, men representerer også en mindre grad av sikkerhet. Ved en ordinær revisjon vil revisor kunne avgi en positiv bekreftelse på om regnskapet er avlagt i samsvar med lov og god regnskapsskikk eller ikke. Formålet med en begrenset revisjon er kun å gjøre revisor i stand til å uttale seg om han er blitt oppmerksom på noe som gir grunn til å tro at regnskapet ikke i det alt vesentlige er utarbeidet i samsvar med lov og god regnskapsskikk, altså kun en negativ bekreftelse. Et eksempel på en slik negativ bekreftelse kan være:

«Vi har ved vår begrensede revisjon ikke fått kjennskap til forhold som gir oss grunn til å anta at den fremlagte mellombalansen ikke er utarbeidet i samsvar med lov og god regnskapsskikk.»

En nærmere beskrivelse av innholdet i en begrenset revisjon fremgår av Revisors Håndbok, RS 910. I brev av 26. september 2000 beskriver Den norske Revisorforening innholdet i en begrenset revisjon slik:

«Begrenset revisjon vil være basert på revisjonshandlinger som ikke gir den grad av bevis som ville vært nødvendig ved et [ordinært] revisjonsoppdrag. (...) En begrenset revisjon innebærer anvendelse av revisjonsmessige ferdigheter og teknikker og innsamling av bevis, men det innebærer vanligvis ingen vurdering av regnskaps- og internkontrollsystemene, ingen testing av registre og av svar på forespørsler gjennom innhenting av bekreftende bevis gjennom inspeksjon, observasjon, bekreftelse og beregning, som er revisjonshandlinger som vanligvis blir benyttet på et revisjonsoppdrag.»

Så langt Finansdepartementet er kjent med, så var begrenset revisjon av mellombalanser det normale før allmennaksjeloven trådte i kraft fra 1. januar 1999. Finansdepartementet er ikke kjent med forhold som skulle tilsi at begrenset revisjon er utilstrekkelig ut i fra hensynet bak reglene om mellombalanser. Finansdepartementet viser til at det fra brukergrupper har kommet signaler om at en begrenset revisjon av mellombalanser vil være tilstrekkelig ut i fra deres behov. Kredittilsynet slutter seg også til dette. Finansdepartementet går etter dette inn for at det åpnes for å tillate begrenset revisjon av mellombalanser i forskrifts form, og vil selv komme tilbake med en forskrift om dette dersom lovforslaget blir vedtatt av Stortinget, jf. kongelig resolusjon 17. juli 1998 nr. 619.»

Den norske Revisorforening uttaler:

«Vi viser til at dette forslaget er tatt opp fra vår side tidligere (brev 11. oktober 1999) og bekrefter at vårt standpunkt ikke er endret. Vi støtter derfor det fremlagte forslag.

Når det gjelder spørsmålet om begrenset revisjon utfra hensynet bak reglene om mellombalanser viser vi til at selskapene vanligvis etterspør begrenset revisjon i slike situasjoner. Ved en fisjon eller fusjon er det krav om både fusjonsplan, rapport om fusjonsplanen og en redegjørelse. Det fremkommer i denne sammenhengen svært mye økonomisk informasjon hvorav en del er bekreftet av revisor med høy sikkerhet. Redegjørelsen skal dessuten bekreftes med høy sikkerhet. Brukerne av mellombalanser oppfatter derfor at begrenset revisjon er tilstrekkelig.»

Statistisk Sentralbyrå uttaler:

«Statistisk Sentralbyrå (SSB) ønsker aktivt å benytte eksisterende regnskapsinformasjon som grunnlag for offisiell statistikk. Dette betinger størst mulig grad av sammenlignbarhet og ensartethet i måten regnskapene stilles opp på, og at de nødvendige spesifikasjoner er gitt.

Vedrørende punkt 3 om revisjon av mellombalanser ved fusjon og fisjon for allmennaksjeselskaper vil vi påpeke at bruk av transaksjonsmetoden skaper problemer ved utnyttelse av regnskapene til statistikk. Det kan være betenkelig dersom begrenset revisjon vil svekke kvaliteten og sammenhenger i regnskapstallene for ASA-foretakene ytterligere, som generelt er store og veier tungt i statistikken.

Etter gjeldende lovtekst skal det foretas en ordinær revisjon av mellombalansene etter reglene for revisjon av årsregnskapet. Begrenset revisjon innebærer en mindre omfattende gjennomgang. Det er likevel vanskelig å vurdere hva dette betyr for tallkvaliteten.»

Økokrim og Sparebankforeningen i Norge går ikke inn for å tillate begrenset revisjon av mellombalanser. *Økokrim* uttaler:

«Økokrim støtter ikke forslaget fra Den norske Revisorforening om at det generelt bør innføres en regel om at det er tilstrekkelig med begrenset revisjon av mellombalanser i forbindelse med fusjon eller fisjon av allmennaksjeselskaper. Etter vår oppfatning taler både hensynet til kreditorene og hensynet til de berørte aksjonærgruppene for at det foretas en mer omfattende gjennomgang enn det som ligger i begrepet begrenset revisjon.

Ihht RS 910 om begrenset revisjon av regnskaper er formålet med slik revisjon å kunne uttale seg om en har blitt oppmerksom på noe

som gir grunn til å tro at ikke årsregnskapet i det alt vesentlige er utarbeidet i samsvar med lov og god regnskapsskikk (negativ bekreftelse). Dette gjøres primært gjennom å stille spørsmål til ansvarlige personer i foretaket og gjennom analytiske kontrollhandlinger (analyse av regnskapsstørrelser på overordnet nivå). Etter vår oppfatning gir dette en betydelig lavere sikkerhet enn ordinær revisjon.

Vi oppfatter høringsutkastet slik at Den norske Revisorforening særlig begrunner sitt forslag med at de knappe tidsfrister som ofte gjelder ved fusjoner og fisjoner kan tale for at man tillater en mer begrenset revisjon som alternativ til ordinær revisjon av mellombalansene. Vi kan ikke se at dette synspunktet kan tillegges vesentlig vekt. Fusjoner og fisjoner i allmennaksjeselskaper er vanligvis resultat av langvarige forutgående prosesser, og med hensiktsmessig planlegging burde det derfor være mulig å overholde allmennaksjelovens tremånedersfrist.»

Sparebankforeningen i Norge uttaler:

«Vi stiller oss noe tvilende til endringsforslaget på dette punkt. De regnskap og øvrige dokumenter som blir fremlagt, er av avgjørende betydning for hvorvidt kreditor fortsatt ønsker engasjement i selskapet. Det er naturlig å samle engasjementet i én bank i forbindelse med en fusjon, noe som naturlig vil innebære økt eksponering for denne banken. Det er i denne forbindelse viktig at bankene har tilstrekkelig pålitelig informasjon som grunnlag for sine vurderinger og beslutninger. Begrenset revisjon gir revisor kun grunnlag for å uttale seg om han er blitt oppmerksom på noe som gir grunn til å tro at regnskapet *ikke* er blitt utarbeidet i samsvar med lov og god regnskapsskikk. Uttalelsen representerer således bare en *negativ* bekreftelse, basert på forespørsler til ledelsen, og i mindre grad innhenting av bevis. Revisors konklusjoner vil derfor naturligvis være basert på lavere grad av sikkerhet enn fullstendig revisjon, noe som åpenbart medfører større risiko og usikkerhet for banken enn eksponering med grunnlag i en fullstendig revidert mellombalanse. Vi minner her om at det ikke gjelder noe generelt krav *for øvrig* om utarbeiding av fullstendig reviderte mellombalanser som ellers naturlig kunne vært lagt til grunn i tillegg til det sist reviderte ordinære årsregnskap.

Vår oppfatning er derfor at kreditor vil ha et svakere grunnlag for å vurdere fusjonen når det gjennomføres bare begrenset revisjon av mellombalanser. Vi ser at hensynet til *tidsmomentet* som er trukket fram i høringsnotatet, isolert sett kan tale for en endring som foreslått. Vi er imidlertid i tvil om kreditorenes interesser blir tilstrekkelig ivare tatt gjennom begrenset revisjon. En eventuell oppfølging av lovforslaget på dette punkt bør etter vårt skjønn i det minste være basert på en bredere vurdering av hensynet til kreditorinteressene enn det som fremgår i høringsnotatet.»

5.4 Departementets vurdering

Som flere av høringsinstansene peker på, innebærer ordinær revisjon av en mellombalanse en høyere grad av sikkerhet enn en begrenset revisjon. Forskjellen mellom ordinær revisjon og begrenset revisjon er nærmere beskrevet blant annet i Finansdepartementets høringsuttalelse, som er sitert i avsnitt 5.3. At ordinær revisjon gir en høyere grad av sikkerhet om innholdet i mellombalansen, kan imidlertid ikke alene være avgjørende for hvilke krav loven bør stille til revisjonen. Et hensyn i vurderingen vil også være behovet for den

informasjon som fremkommer ved at mellombalansen er undergitt en bestemt form for revisjon, for de grupper som berøres av fusjonen eller fisjonen, og hvilke ulemper det medfører for selskapene at det skal foretas ordinær revisjon i stedet for begrenset revisjon.

Det er først og fremst aksjeeierne og kreditorene som har bruk for den informasjonen som fremkommer i mellombalansen. Loven stiller imidlertid nokså omfattende krav til utarbeidelse av dokumentasjon i forbindelse med fusjon og fisjon, slik at mellombalansen langt fra er avgjørende for aksjeeiernes og kreditorenes muligheter til å vurdere de økonomiske sidene ved fusjonen eller fisjonen. Når det gjelder fusjon, vises til kravet om at såkalte uavhengig sakkyndige skal utarbeide en redegjørelse om fusjonsplanen etter § 13-10, jf. § 2-6, og kravet i § 13-9 om at styret skal utarbeide en rapport om fusjonen. Det vises også til at de deltakende selskapenes årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de siste tre regnskapsår uansett skal vedlegges fusjonsplanen etter § 13-8 nr. 2. Når det gjelder fisjon, stiller loven krav om utarbeidelse av samme type dokumentasjon som ved fusjon, jf. § 14-4.

Etter det Justisdepartementet kjenner til, oppfattes kravet om ordinær revisjon av mellombalanser i en fusjons- eller fisjonsprosess ofte som tungvint å forholde seg til i praksis. Departementet antar at det vil være forsvarlig med en forskrift som åpner for begrenset revisjon, og legger blant annet vekt på Kredittilsynets og Finansdepartementets vurdering. Departementet viser også til at det for fusjon og fisjon etter aksjeloven ikke gjelder noe krav om utarbeidelse av mellombalanse overhodet - uten at aksjeloven (etter det departementet kjenner til) anses som mangelfull når det gjelder å sikre informasjon til aksjeeiere og kreditorer av den grunn.

Kravet om utarbeidelse av mellombalanse ved fusjon og fisjon etter allmennaksjeloven kom inn i loven på bakgrunn av kravene i tredje selskapsdirektiv (78/855/EØF) art. 11 nr. 1 bokstav c, jf. nr. 2 og sjette selskapsdirektiv (82/891/EØF) art. 9 nr. 1 bokstav c, jf. nr. 2. Disse direktivbestemmelsene har regler om hvordan mellombalansene skal utarbeides, men stiller etter departementets vurdering ingen krav om at det skal foretas revisjon eller hvordan en eventuell revisjon skal gjennomføres.

Departementet foreslår etter dette en endring av forskriftshjemmelen i allmennaksjeloven § 13-8 nr. 3 tredje punktum. Lovforslaget er gitt en noe annen utforming enn det som var foreslått i høringsbrevet. Bakgrunnen for dette er at departementet anser det mest hensiktsmessig at kravet om at det skal foretas revisjon av mellombalanser, følger av loven. I lovforslaget i høringsbrevet var kravet om revisjon overlatt til forskriftsregulering, og ikke bare spørsmålet om hva slags revisjon som skal foretas.

På grunn av henvisningen i § 14-4 tredje ledd får den foreslåtte endringen av § 13-8 også betydning for fisjon.

6 Fristdagen når skifteretten overtar ansvaret for avviklingen etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 16-14

6.1 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det foreslått en endring i lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) § 1-3, som presiserer fristdagen ved avvikling etter konkurslovens og dekningslovens regler av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 16-14, jf. § 16-18. Det heter i høringsbrevet:

«Etter aksjeloven § 16-14 og allmennaksjeloven § 16-14 kan skifteretten overta ansvaret for avviklingen av selskapet når særlige grunner taler for det, og selskapet ikke er meldt endelig oppløst til Foretaksregisteret senest ett år etter registreringen av melding om oppløsning, eller aksjeeiere som representerer minst en femdel av aksjekapitalen krever det.

Det følger av bestemmelsens tredje ledd at dersom skifteretten beslutter å overta ansvaret for avviklingen, skal avviklingen skje etter reglene i konkursloven og dekningsloven. Dette er i samsvar med det som gjelder ved avvikling etter såkalt tvangsoppløsning etter § 16-15, som bestemmer at skifteretten skal beslutte å oppløse selskapet dersom det foreligger en eller flere tvangsoppløsningsgrunner som nevnt i § 16-15 første ledd nr. 1 til 5. Se § 16-18.

Dekningsloven §§ 1-2 og 1-3 fastsetter hva som skal være fristdagen ved konkurs og i andre tilfeller. § 1-3 annet ledd har regler om fristdagen ved tvangsoppløsning etter aksjeloven og allmennaksjeloven §§ 16-15, jf. §§ 16-18, men bestemmelsen har ingen regel om fristdagen ved avvikling etter § 16-14. Loven bør også ha en regel om dette, og departementet foreslår at fristdagen settes til dagen for skifterettens kjennelse om å overta ansvaret for avviklingen. Det foreslås at denne bestemmelsen tas inn som et nytt annet punktum i annet ledd i dekningsloven § 1-3.»

6.2 Høringsinstansenes syn

Den eneste høringsinstansen som har uttalt seg om forslaget, er *Økokrim*, som uttaler:

«Vi kan ikke se noen spesielle hensyn som skulle tilsi en annen definisjon av fristdagen etter dekningsloven enn den som er foreslått i høringsbrevet.»

6.3 Departementets vurdering

Departementet går inn for forslaget i høringsbrevet om å sette fristdagen til dagen for skifterettens kjennelse om å overta ansvaret for avviklingen, jf. den foreslåtte endringen av dekningsloven § 1-3.

7 Taksering ved oppgjør av tingskader i forsikring

7.1 Innledning

Forsikringsavtaleloven har ikke regler om hvilke prosedyrer som gjelder for fastsettelsen av forsikringsoppgjøret ved tingskader. Dette er regulert i forsikringsvilkårene. En beskrivelse av hvordan fastsettelsen av oppgjøret gjennomføres i praksis, er gitt i høringsuttalelsen til Finansnæringens Hovedorganisasjon og Norsk Naturskadepool, som er sitert nedenfor i avsnitt 7.3.

De fleste forsikringsavtaler har regler om en skjønnsordning ved uenighet om takseringen av en skade. Reglene er noe varierende, men de bygger langt på vei på de samme prinsippene. Både kunden og selskapet kan velge å få skaden fastsatt ved skjønn. Ordningen går ut på at hver av partene oppnevner en skjønnsmann, og at disse to sammen velger en oppmann. Det er oppmannen som avgjør skjønnen hvis ikke de to skjønnsmennene kommer til enighet. Utgangspunktet har vært at hver av partene betaler for sin skjønnsmann, og at man deler kostnadene for oppmannen. I «Forbrukerpolitisk handlingsplan» 14. april 1999 anmoder Norges Forsikringsforbund (nå Finansnæringens Hovedorganisasjon) sine medlemsselskaper om å dekke alle omkostninger ved skjønnen i de tilfeller der det er selskapet som krever skjønn.

Ved behandlingen av lov 24. januar 1997 nr. 14 om endringer i forsikringsavtaleloven mv. traff Stortinget 21. desember 1996 følgende vedtak: «Stortinget ber Regjeringen vurdere en uavhengig klagenemnd for vurdering av takstspørsmål i forbindelse med skadeoppgjør.»

Vedtaket er nærmere begrunnet i Innst. O. nr. 40 (1996-97) s. 3-4, hvor det heter:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, vil påpeke viktigheten av å ivareta forbrukers interesse også når det gjelder taksering av skade. Forbrukerrådet peker på det faktum at ordningen i forbindelse med skadetaksering i dag reguleres ved at selskapet selv velger takstmann. Hvis selskapet eller forbruker klager på takst, pekes det på at vilkårene tilsier at skjønn kan kreves. Kostnad av dette, mange ganger på flere tusen kroner, belastes forbruker med 50 %. Det bør vurderes oppnevnt en egen uavhengig klagenemnd der taksten kan overprøves uten at det påfører forbruker utgifter.»

På sitt landsmøte 10. til 12. juni 1997 vedtok Forbrukerrådet en resolusjon om at forbrukerne må få mer å si ved forsikringsoppgjør. I resolusjonen heter det blant annet at det er uheldig at forsikrings-selskapene har fullstendig styring over takseringsprosessen i et skadeoppgjør, og myndighetene blir bedt om å vurdere om klager på taksten bør behandles av en særskilt nemnd uten kostnader for kunden.

På bakgrunn av det nevnte stortingsvedtaket og resolusjonen fra Forbrukerrådets landsmøte har Justisdepartementet vært i dialog med Forbrukerrådet og Norges Forsikringsforbund (senere Finansnæringens Hovedorganisasjon). Siktemålet har vært å få en oversikt over problemene ved taksering av

tingsskader i forsikring og å få partene til eventuelt selv å komme frem til mulige forbedringer av den gjeldende ordningen.

7.2 Forslaget i høringsbrevet

I høringsbrevet ble det som en foreløpig vurdering gitt uttrykk for at det ikke bør opprettes en uavhengig klagenemnd for taksering av tingskader i forsikring. Det ble uttalt at det er vanskelig å se hva man kan oppnå med en slik nemnd, som ikke kan ivaretas ved en tilfredsstillende skjønnsordning.

Det ble etter dette gitt uttrykk for at det vil ha mer for seg å vurdere om den nåværende avtalebestemte skjønnsordningen kan forbedres, og det ble foreslått en hjemmel i forsikringsavtaleloven for å kunne fastsette forskrifter om taksering ved skadeoppgjør i forsikring. Forslaget er begrunnet slik i høringsbrevet:

«Justisdepartementet mener at det har mer for seg å vurdere om den nåværende avtalebestemte skjønnsordningen kan forbedres. Etter departementets syn kan det særlig være behov for å vurdere om det bør gjøres noe med kostnadsfordelingen ved skjønn. Men også andre sider ved prosedyrene for taksering av tingskader i forsikring kan det være grunn til å se nærmere på. Som nevnt har departementet en dialog med Forbrukerrådet og Finansnæringens Hovedorganisasjon om disse spørsmålene. Justisdepartementet har håp om at denne dialogen kan resultere i forbedringer for forsikringskundene. Departementet mener imidlertid at det uansett kan være hensiktsmessig med en hjemmel i loven for å kunne fastsette forskrifter om taksering ved skadeoppgjør i forsikring. Behovet for å fastsette en slik forskrift vil imidlertid bero på hvilke forbedringer man kan få til i den avtalebaserte ordningen.

Innholdet av en eventuell forskrift ser departementet ikke grunn til å gå nærmere inn på i denne sammenhengen, men som nevnt kan det for eksempel være aktuelt med regler om kostnadsfordelingen ved skjønn. Det kan også være et spørsmål om å regulere antallet taksmenn ved førstegangs taksering i større saker. Dersom det skal utformes en forskrift, må den forberedes på vanlig måte, med blant annet høringsbehandling blant berørte organisasjoner og institusjoner.

Den foreslåtte forskriftshjemmelen er tatt inn som nytt tredje ledd i § 8-2 i forsikringsavtaleloven.»

7.3 Høringsinstansenes syn

Bare tre av høringsinstansene uttaler seg om forslaget. *Forbrukerrådet* støtter forslaget. *Finansnæringens Hovedorganisasjon* og *Norsk Naturskadepool* har avgitt et felles hørings svar, og uttaler at man ikke vil stille seg negativ til en forskriftshjemmel, men forutsetter at man gis mulighet til å delta aktivt i diskusjonen om hvorvidt det bør gis en forskrift og eventuelt utformingen.

Forbrukerrådet uttaler:

«Spørsmålet om fastsettelse av erstatningens størrelse ved forsikringsoppgjør er viktig for forbrukersiden. Det vil i mange tilfeller være tale om store økonomiske verdier for den enkelte, og det er derfor viktig at man sikrer at utmålingen blir korrekt. Tradisjonelt sett har sikrede hatt relativt liten innflytelse på utmålingen av erstatningen. Forbruker-

rådet ser på dette som en lite heldig situasjon, og anser det som nødvendig å gjøre endringer som gir sikrede en større grad av innflytelse.

Forbrukerrådet vil påpeke at hensynet til forbrukerens påvirkningsmulighet ikke bare må tas i vare gjennom en overprøvningsordning. Forbrukeren må sikres reell innflytelse også i forbindelse med den første takseringen av skaden. Dersom forbrukeren sikres en slik innflytelse, vil dette være med på å redusere bruken av overprøvningsmuligheten. Slik sett vil innflytelse på et tidlig stadium i prosessen kunne ha en kostnadsreduserende effekt.

Det er i høringsnotatet pekt på at man i dag har en skjønnsordning for de tilfellene at en av partene i oppgjøret ønsker å overprøve den første takseringen. Ordningen er i dag en del av forsikringsvilkårene. Det har vært reist spørsmål ved om man bør etablere en klagenemnd for tilfeller der partene ønsker takseringen overprøvd. Forbrukerrådet ser det ikke som hensiktsmessig å etablere en slik ordning.

Forbrukerrådets prinsipielle holdning til spørsmålet er at taksering i forbindelse med skadeoppgjør, bør være en del av forsikringsdekningen. Det bør altså være regler i forsikringsvilkårene som gir sikrede tilstrekkelig innflytelse på dekningen.

Etableringen av klagenemnder på mange ulike områder har vært vellykket, og representerer et viktig alternativ til domstolsprøvelse. Felles for disse ordningene er imidlertid at man baserer avgjørelsen på en vurdering av skriftlige fremstillinger av sakens faktum. En klagenemnd for utmåling av forsikringsoppgjør vil måtte basere seg på befarung av det forsikrede objektet, og vil i så måte skille seg fra de øvrige nemndordningene. Dette vil medføre at driften av en slik nemnd vil bli forholdsvis kostbar, samtidig som fordelene i forhold til alternativet vil være begrensede.

Sett på denne bakgrunn, ser Forbrukerrådet det tjenlig å bygge videre på skjønnsordningen. Forbrukerrådet ser det imidlertid slik at ordningen bør forankres i lovverket, og er således positiv til den forskriftshjemmel som forslaget legger opp til.

Det er viktig at man ved utformingen av forskriften tar hensyn til sikredes behov for å kunne få en overprøving, uten at dette medfører en betydelig økonomisk risiko. Forbrukerrådet legger imidlertid til grunn at innholdet i forskriften ikke bes kommentert i denne høringen, og at departementet vil komme tilbake til dette gjennom en ny høringsrunde.»

Finansnæringens Hovedorganisasjon og Norsk Naturskadepool uttaler:

«Ved oppgjør av tingskade i forsikring er det ulike måter å erstatte den skadede gjenstand. Selskapet kan avgjøre om skaden skal erstattes ved kontantoppgjør, reparasjon, gjenoppføring/gjenanskaffelse, eller at selskapet framskaffer tilsvarende ting.

Selskapets valg av disse oppgjørsalternativene innebærer at selskapet må dekke det reparasjon, gjenoppføring eller gjenanskaffelse faktisk koster. Oppgjøret kan skje ved at selskapet refunderer sikrede hans utlegg, eller ved at selskapet gjør opp direkte med reparatør/leverandør. Prosedyrene for oppgjøret er nedfelt i forsikringsavtalen mellom selskapet og sikrede.

Hjemmelen for å avholde skjønn, og reglene for fremgangsmåten er gitt i forsikringsvilkårene. Hjemmelsbestemmelsen kan variere noe mellom selskapene, men bygger i vesentlig grad på samme prinsippet. Begge parter kan kreve skjønn, og utgangspunktet har vært at hver part bærer kostnadene for sin skjønnsmann. Det er ikke nødvendig at det foreligger en konflikt eller noen form for uenighet for at det kan

kreves skjønn. Det er i det vesentligste forsikringsselskapene som ønsker skjønn, og da særlig i de tilfeller hvor bygninger ikke skal gjenoppføres eller repareres, og sikrede ønsker å foreta endringer eller forbedringer. Dette gjelder særlig ved større skader med verdi over 250.000. (Det bør herunder nevnes at erstatningsutbetalingen for 85% av alle bygningskader ligger på 10-15 tusen kroner.)

Som nevnt i høringsbrev anmodet FNH (da Norges Forsikringsforbund) på bakgrunn av Forbrukerpolitisk handlingsplan 14. april 1999, sine medlemmer om å dekke alle omkostninger ved skjønnet i de tilfeller der det er selskapet som krever skjønn. Selskapene følger så langt vi kjenner denne anmodningen i dag ved bruk av skjønn.

I forbindelse med orkanen på vestlandet i 1992, som medførte skade på over 50.000 bygninger i løpet av noen få timer, ble det særlig gjennom media rettet kritikk mot noen selskapers behandling av enkelte skader. At denne ekstraordinære situasjonen førte med seg en del uheldige forhold har selskapene prøvd å dra lærdom fra i ettertid, særlig med hensyn til bruken av ufaglærte takstmenn. Senere har dessuten naturskadelovgivningen blitt endret slik at selskapene i dag i mindre grad kan redusere erstatningen på grunn av svak konstruksjon. Vi ønsker å påpeke at det ikke kom klager i noen omfang i forbindelse med selskapenes oppgjør i forbindelse med de senere storm og flomskadene i Norge etter 1992. Ifølge Scan Facts spørreundersøkelse i forbindelse med flomkatastrofen i '95 viste det seg at 85% av de spurte skadelidte hadde vært fornøyd med takstmann og forsikringsbeløp.

For FNH, herunder Norsk Naturskadepool, kan det virke som at det var orkanen i '92 som var forløperen til at bl.a. Forbrukerrådet reiste kritikk av takseringsprosessen. Vi mener taksering ved skadeoppgjør av tingskader og bruken av skjønn fungerer tilfredsstillende i dag, og savner derfor informasjon eller dokumentasjon som viser det motsatte. Forsikringsnæringen vil likevel ikke stille seg negativ til en forskriftshjemmel, men forutsetter at departementet gir FNH muligheten til aktiv deltakelse i diskusjonen av spørsmålet om det skal gis forskrift og eventuelt utformingen.

Det er her avgjørende betydning at en slik mulig regel er *praktisk gjennomførbar og ikke i vesentlig grad fordyrer forsikringen*. Myndighetene må unngå å innføre tvungne regler som fordyrer oppgjørsprosessen og premien generelt på bakgrunn av en kritikk fra et svært lite antall misfornøyde kunder.»

7.4 Departementets vurdering

Som uttalt i høringsbrevet, mener departementet at det er lite å oppnå ved å etablere en klagenemnd for taksering av tingskader i forsikring. Et hovedspørsmål ved vurderingen av om det bør opprettes en klagenemnd, er hvilken kompetanse en slik nemnd i så fall skulle ha. Kritikken mot forsikringsselskapene og deres håndtering av forsikringsoppgjørene synes i hovedsak å gjelde selve erstatningsfastsettelsen, med andre ord hvilket beløp som skal utbetales til kunden som følge av skaden. Skulle det være noen mening i å opprette en klagenemnd, må det derfor legges til grunn at nemnda skulle kunne overprøve selve takseringen av skaden. Dette forutsetter at nemnda foretar gransking av skaden, og at det skjer direkte bevisførsel for nemnda. Her vises det for øvrig til at man allerede har en nemnd som behandler saker som gjelder forståelsen av forsikringsvilkårene eller lovgivning som har betydning i klagesaker mot forsikringsselskapene (Forsikringsskadenemnda). Dette tilsier at

en eventuell ny nemnd først og fremst måtte få et mandat som gikk ut på å overprøve takseringen av skaden.

Når det gjelder sammensetningen av nemnda, virker det på bakgrunn av det som er sagt foran om mandatet, selvsagt at en slik nemnd først og fremst måtte bestå av takstfolk. Det kunne være et spørsmål om nemnda også burde ha medlemmer med en annen faglig bakgrunn, for eksempel jurister. På den annen side er det vanskelig å se hva en jurist ville kunne bidra med i saker som utelukkende gjelder taksering av en skade.

Nemnda kunne antakelig ikke utelukkende ha faste medlemmer, siden det vil variere fra sak til sak hva slags sakkyndighet som er påkrevet. Det ville også være dyrt og upraktisk om det var de samme personene som skulle behandle enhver sak uansett hvilken del av landet saken relaterte seg til.

Dersom nemnda skulle fungere tilfredsstillende, ville det være en forutsetning at nemnda hadde den nødvendige tillit blant forsikringsselskapene og kundene. Det reiser seg da et spørsmål om finansiering. Dersom nemnda skulle finansieres av forsikringsselskapene, er det mulig noen ville anse dette i seg selv som et habilitetsproblem.

De forhold som er omtalt ovenfor, viser etter Justisdepartementets syn at en ordning med en klagenemnd neppe vil gi mer egnete muligheter for overprøving av den første takseringen enn det man kan oppnå ved en tilfredsstillende skjønnsordning. De forhold som eventuelt ville skille en ordning med nemndsbehandling fra en skjønnsordning, ville antakelig utelukkende være av fordyrende art, samtidig som de neppe i seg selv ville medføre at takstene ble mer korrekte. Departementet mener derfor at det er mest nærliggende å vurdere om den avtalebestemte skjønnsordningen kan forbedres. Departementet viser for øvrig til at nå også Forbrukerrådet mener at det ikke vil være hensiktsmessig å etablere en ordning med klagenemnd, jf. høringsuttalelsen som er sitert i avsnitt 7.3.

I høringsbrevet ble det som nevnt foreslått en hjemmel i forsikringsavtaleloven for Kongen til å gi forskrift om saksbehandlingen og kostnadsfordelingen ved taksering av skade i forbindelse med skadeoppgjør. Det ble antatt at det særlig kan være behov for å vurdere om det bør gjøres noe med kostnadsfordelingen ved skjønn, men at det kan være grunn til å se nærmere også på andre sider ved prosedyrene for taksering av tingskader i forsikring. Ingen av høringsinstansene har gått imot forslaget, og departementet foreslår at en slik bestemmelse tas inn som et nytt tredje ledd i forsikringsavtaleloven § 8-2. Departementet vurderer det fortsatt slik at man bør kunne oppnå forbedringer for forsikringskundene i den avtalebaserte ordningen, og at det derfor ikke nødvendigvis vil bli behov for å benytte forskriftshjemmelen. Dersom det skal utformes en forskrift, vil den bli forberedt på vanlig måte av departementet, og både Forbrukerrådet og Finansnæringens Hovedorganisasjon vil bli tatt med på råd underveis.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

De forslagene som gjelder retting av inkurier, retting av lovhenviisninger o.l., har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser verken for det offentlige eller for private. Forslagene ellers i proposisjonen er av privatrettslig art, og skulle ikke ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige.

Når det gjelder de foreslåtte endringene av aksjeloven og allmennaksjeloven, må det antas at disse vil ha positive økonomiske og administrative konsekvenser for private ved at de innebærer forenklinger av prosedyrene for stiftelse, fusjon, fisjon og for omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Den foreslåtte forskriftshjemmelen i forsikringsavtaleloven vil ikke i seg selv ha økonomiske eller administrative konsekvenser for private. De økonomiske og administrative konsekvensene av en eventuell forskrift må vurderes når det tas stilling til hvilket innhold en slik forskrift skal ha.

9 Merknader til de enkelte bestemmelser

9.1 Merknader til endringen av forvaltningsloven

Til § 18

Det foreslås å rette en inkurie i *fjerde ledd* i bestemmelsen.

Ved lov 15. desember 2000 nr. 98 ble det foretatt en rekke endringer i offentlighetsloven og enkelte andre lover, herunder i forvaltningsloven § 18 fjerde ledd. Det vises til Ot.prp. nr. 56 (1999-2000) s. 21-23 og Innst.O. nr. 21 (2000-2001) s. 4 for en nærmere begrunnelse for denne bestemmelsen.

§ 18 fjerde ledd lyder etter endringen:

«Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder ikke saksframlegg med vedlegg som blir gitt til et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ.»

Mens forvaltningsloven § 18 første ledd slår fast hovedprinsippet om at partene har rett til innsyn i sakens dokumenter, gjør annet ledd unntak fra dette prinsippet. Fjerde ledd, som skulle samsvare med offentlighetsloven § 5 tredje ledd, er ment som et unntak fra unntakene i annet ledd. Saksframlegg som nevnt i bestemmelsen, skal ikke kunne unntas fra offentlighet fordi de anses som interne dokumenter etter annet ledd, men skal følge hovedregelen om offentlighet i første ledd. Henvisningen i bestemmelsens innledning skulle derfor bare være til annet ledd. Bestemmelsen vil da få et innhold som svarer til offentlighetsloven § 5 tredje ledd, og vil gi en part i saken rett til innsyn i saksframlegg med vedlegg til et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ på samme måte som offentlighetsloven gjør.

Justisdepartementet foreslår derfor at henvisningen rettes opp. Forslaget har ikke vært på høring da dette anses som åpenbart unødvendig.

9.2 Merknader til endringen av foreldelsesloven

Til § 21

Det foreslås å rette en henvisning i § 21 *nr. 3 tredje punktum*. Bestemmelsen viser nå til nr. 2 annet punktum. Etter lovendringen 26. juni 1998 nr. 46 skal den riktige henvisningen være til tredje punktum, siden det ved denne lovendringen ble føyet til et nytt annet punktum i nr. 2.

9.3 Merknader til endringen av dekningsloven

Til § 1-3

Det foreslås i et *nytt annet punktum i annet ledd* en regel om hva som skal anses som fristdagen i tilfeller hvor skifteretten har avsagt kjennelse om å overta ansvaret for avviklingen av et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap etter aksjeloven § 16-14 og allmennaksjeloven § 16-14, se nærmere avsnitt 6.

9.4 Merknader til endringen av forsikringsavtaleloven

Til § 8-2

Det foreslås et *nytt tredje ledd* i bestemmelsen, hvor Kongen gis hjemmel til å fastsette regler om saksbehandlingen og kostnadsfordelingen ved takseringen av skade i forbindelse med skadeoppgjør. Forslaget er nærmere omtalt i avsnitt 7.

9.5 Merknader til endringene av aksjeloven

Til § 1-4

Forslagene gjelder retting av henvisninger som er blitt innholdsløse ved senere lovendringer. Ved vedtakelsen av lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer ble flere av bestemmelsene i aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 7 opphevet. Dette var først og fremst en følge av at aksjelovens og allmennaksjelovens bestemmelser om revisjon ble erstattet av nye bestemmelser i revisorloven. § 1-4 i aksjeloven og allmennaksjeloven henviser imidlertid fortsatt til tidligere bestemmelser i kapittel 7. Endringsforslagene går ut på å ta ut disse henvisningene.

Til § 2-8

Det foreslås et *nytt fjerde punktum i annet ledd*, hvor Kongen gis hjemmel til å gi forskrift med nærmere regler om kravet til åpningsbalanse. Forslaget til *nytt femte punktum* vil også gi hjemmel i en slik forskrift til å gjøre unntak fra kravene i annet ledd første til tredje punktum. Bakgrunnen for forslaget er behandlet i avsnitt 3. Fristen for utarbeidelse av åpningsbalanse etter nåværende § 2-8 annet ledd tredje punktum har vist seg å skape en del praktiske vanskeligheter. I praksis aksepterer Foretaksregisteret derfor en metode hvor man i stedet for å utarbeide en ny åpningsbalanse, baserer seg på balansen pr. 31. desember i årsregnskapet med en erklæring fra revisor om at det ikke har vært underskudd i virksomheten siden den opprinnelige balansedagen.

Siktemålet med lovforslaget er å gi hjemmel til en forskrift som åpner for bruk av denne metoden, og som gir en nærmere regulering av metoden. Forskriftshjemmelen er imidlertid ikke begrenset til dette. Departementet vil ikke se bort fra at det også kan være behov for å gi presiserende regler om eller fastsette mindre unntak fra de øvrige kravene til åpningsbalansen som følger av § 2-8 annet ledd.

Til § 12-2

Det foreslås en endring av § 12-2 *annet ledd første punktum*. Endringen går ut på å sløyfe henvisningen til annet ledd i § 8-1. Forslaget er nærmere omtalt i avsnitt 4.

Til § 15-1

Aksjeloven § 15-1 gjelder omdanning fra aksjeselskap til allmennaksjeselskap. Annet ledd annet punktum bestemmer at reglene om åpningsbalanse i allmennaksjeloven § 2-8 gjelder tilsvarende. Den foreslåtte forskriftshjemmelen

i allmennaksjeloven § 2-8 annet ledd nytt fjerde punktum, jf. nytt femte punktum, får derfor betydning også ved omdanning. For nærmere omtale vises til merknaden til allmennaksjeloven § 2-8, som viser videre til merknaden til aksjeloven § 2-8, og avsnitt 3.

Den foreslåtte endringen av § 15-1 *annet ledd annet punktum* går ut på å utvide fristen for utarbeidelse av åpningsbalanse til åtte uker i omdanningstilfellene. Etter nåværende lov gjelder det en frist på fire uker, jf henvisningen til allmennaksjeloven § 2-8 annet ledd tredje punktum. Forslaget er begrunnet i avsnitt 3.

9.6 Merknader til endringene av allmennaksjeloven

Til § 1-4

Forslaget er det samme som de foreslåtte endringene av aksjeloven § 1-4. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen.

Til § 2-8

Forslaget er identisk med den foreslåtte endringen av aksjeloven § 2-8. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen og avsnitt 3.

Til § 12-2

Det foreslås en endring av § 12-2 *annet ledd første punktum*. Endringen går ut på å sløyfe henvisningen til annet ledd i § 8-1. Forslaget er nærmere omtalt i avsnitt 4.

Til § 13-8

Det foreslås en utvidelse av forskriftshjemmelen i *nr. 3 tredje punktum*. Se avsnitt 5 om bakgrunnen for forslaget.

9.7 Merknader til ikrafttredelsesbestemmelsen

Endringene i forvaltningsloven, foreldelsesloven og forsikringsavtaleloven er av en slik art at de kan få virkning fra og med sanksjoneringen av loven. Det foreslås derfor at de trer i kraft straks. Når det gjelder endringene i dekningsloven, aksjeloven og allmennaksjeloven, foreslås det ikrafttredelse fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i aksjelovgivningen m.m.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i aksjelovgivningen m.m. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endringer i aksjelovgivningen m.m.

I

I lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) skal § 18 fjerde ledd lyde:

Annet ledd gjelder ikke saksframlegg med vedlegg som blir gitt til et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ.

II

I lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer skal § 21 nr. 3 tredje punktum lyde:

Nr. 2 *tredjepunktum* gjelder tilsvarende.

III

I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) skal § 1-3 annet ledd nytt annet punktum lyde:

Fristdagen ved avvikling etter konkurslovens og dekningslovens regler av aksjeselskaper i medhold av aksjeloven § 16-14, jf. § 16-18, og av allmennaksjeselskaper etter allmennaksjeloven § 16-14, jf. § 16-18, er dagen da skifteretten traff kjennelse om å overta ansvaret for avviklingen.

IV

I lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjøres følgende endringer:

I § 8-2 skal paragrafoverskriften lyde:

§ 8-2 (*fastsetting og utbetaling av erstatning*)

§ 8-2 nytt tredje ledd skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om saksbehandlingen og kostnadsfordelingen ved taksering av skade i forbindelse med skadeoppgjør.

V

I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-4 første ledd skal lyde:

(1) Følgende regler om morselskap gjelder også når morselskapet er allmennaksjeselskap: § 3-9, § 6-5, § 6-16 første ledd, § 8-5, §§ 8-7 til 8-10 og § 9-8.

§ 1-4 annet ledd første punktum skal lyde:

Følgende regler om datterselskap gjelder også for datterselskap med utenlandsk morselskap: § 4-26, § 6-16 første ledd, § 8-7 første og annet ledd, §§ 8-8 til 8-10, § 9-1 første ledd og § 9-8.

§ 1-4 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Reglene i §§ 4-26 og 6-16 gjelder ikke for utenlandsk datterselskap.

§ 2-8 annet ledd nye fjerde og femte punktum skal lyde:

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om kravet til åpningsbalanse. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i første til tredje punktum.

§ 12-2 annet ledd første punktum skal lyde:

Beslutning som nevnt i § 12-1 første ledd nr 2 eller 3 kan ikke gjelde større beløp enn at det etter nedsettingen er full dekning for den gjenværende aksjekapitalen og selskapets bundne egenkapital etter § 8-1 første ledd.

§ 15-1 annet ledd annet punktum skal lyde:

Allmennaksjelovens regler om redegjørelse i § 2-6 og åpningsbalanse i § 2-8 gjelder tilsvarende, *likevel slik at åpningsbalansen med revisors erklæring tidligst skal være datert åtte uker før generalforsamlingens beslutning.*

VI

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-4 første ledd skal lyde:

(1) Følgende regler om morselskap gjelder også når morselskapet er aksjeselskap: § 3-9, § 6-5, § 6-16 første ledd, § 6-35 femte ledd, § 8-5, §§ 8-7 til 8-10 og § 9-8.

§ 1-4 annet ledd første punktum skal lyde:

Følgende regler om datterselskap gjelder også for datterselskap med utenlandsk morselskap: § 4-25, § 6-16 første ledd, § 8-7 første og annet ledd, §§ 8-8 til 8-10, § 9-1 første ledd og § 9-8.

§ 1-4 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Reglene i §§ 4-25 og 6-16 gjelder ikke for utenlandsk datterselskap.

§ 2-8 annet ledd nye fjerde og femte punktum skal lyde:

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om kravet til åpningsbalanse. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i første til tredje punktum.

§ 12-2 annet ledd første punktum skal lyde:

Beslutning som nevnt i § 12-1 første ledd nr 2 eller 3, kan ikke gjelde større beløp enn at det etter nedsettingen er full dekning for den gjenværende aksjekapitalen og selskapets bundne egenkapital *etter* § 8-1 første ledd.

§ 13-8 nr. 3 tredje punktum skal lyde:

Kongen kan ved forskrift fastsette unntak *fra* og gi nærmere regler om kravet til mellombalanser, og kan fastsette andre krav til revisjon av mellombalanser enn det som følger av annet punktum.

VII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid. Endringene i del I, II og IV trer likevel i kraft straks.

